

МЕТОДИ РОЗВИТКУ ЗВУКОРЕЖИСЕРСЬКИХ НАВИЧОК МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

METHODS OF DEVELOPING SOUND-DIRECTING SKILLS OF FUTURE MUSIC TEACHERS

Стаття присвячена одній з актуальних проблем підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва – розвитку звукорежисерських навичок. Мета статті – проаналізувати та узагальнити методи розвитку звукорежисерських навичок майбутніх вчителів музичного мистецтва. Методологія. Використання в навчальному процесі запропонованих нами методів було спрямоване на стимулювання навчальної та розумової активності здобувачів вищої освіти, спонукання їх до цілеспрямованого й свідомого виконання тих дій, які необхідні для формування звукорежисерських навичок в цілому. У дослідженні використано комплекс методів: теоретичні – аналіз, синтез, узагальнення психолого-педагогічної, навчально-методичної літератури – для зіставлення різних поглядів на досліджувану проблему, визначення понятійно-категорійного апарату, обґрунтування методів формування звукорежисерських навичок майбутніх вчителів музичного мистецтва. Практичні методи дослідження: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод вільних асоціацій, відеометод, метод майстер-класу. Найбільш цінним у розвитку звукорежисерських навичок майбутніх вчителів музичного мистецтва є можливість підготовки та озвучення «живого» концертного дійства, що передбачає підбір музичного матеріалу, вибір якісної фонограми «мінус» чи інструментального акомпанементу, підготовка учасників концерту в класі (визначення сильних та слабких сторін виконання твору), формування навичок роботи на сцені (постова, міміка, жести), розстановка мікрофонів та звукопідсилювальної апаратури на сцені, робота з мікрофоном. Для забезпечення розвитку звукорежисерських навичок майбутніх вчителів музичного мистецтва нами було організовано міні концерт, де кожен студент зміг спробувати себе в ролі звукорежисера. Робота організувалася у декілька етапів: підготовчий (підбір репертуару, обговорення форми проведення та технічних засобів); основний (робота над обраним репертуаром, відпрацювання вмінь співи в мікрофон, робота зі звукопідсилюючою апаратурою); сам концерт. Наукова новизна полягає в тому, що в роботі обґрунтовано методи формування звукорежисерських навичок майбутніх вчителів музичного мистецтва. Отже, формування звукорежисерських навичок значно збагачує змістовий компонент професійної підготовки студентів спеціальності «Середня освіта. Музичне мистецтво». Запропоновані нами методи дають базові знання з музичної акустики та звукорежисури, знайомлять із новаціями в галузі технічного забезпечення мистецьких заходів, формують в майбутніх учителів музичного мистецтва компетентності, необхідні для організації та проведення концертів.

Ключові слова: звукорежисура, здобувачі вищої освіти, мікшерний пульт, акустичні системи, мікрофон.

The purpose of the work is to analyze and generalize the methods of developing sound engineering skills of future music teachers.

Methodology. The use of the methods proposed by us in the educational process was aimed at stimulating the educational and mental activity of students of higher education, encouraging them to purposefully and consciously perform those actions that are necessary for the formation of sound engineering skills in general. The research used a set of methods: theoretical - analysis, synthesis, generalization of psychological-pedagogical, educational-methodical literature - to compare different views on the researched problem, define the conceptual-categorical apparatus, justify the methods of forming the sound engineering skills of future music teachers. Practical research methods: explanatory and illustrative, reproductive, free association method, video method, master class method. The most valuable in the development of sound engineering skills of future music teachers is the opportunity to prepare and voice a "live" concert performance, which involves the selection of musical material, the selection of a high-quality "minus" phonogram or instrumental accompaniment, the preparation of concert participants in the classroom (determining the strengths and weaknesses of the performance of the work), formation of stage work skills (posture, facial expressions, gestures), placement of microphones and sound amplification equipment on stage, working with a microphone. To ensure the development of sound engineering skills of future music teachers, we organized a mini-concert where each student was able to try himself as a sound engineer. The work was organized in several stages: preparatory (selection of the repertoire, discussion of the form of performance and technical means); basic (work on the selected repertoire, practicing the skills of singing into a microphone, working with sound-amplifying equipment); the concert itself.

The scientific novelty lies in the fact that the methods of formation of sound directing skills of future music teachers are substantiated in the work.

Conclusions. Therefore, the formation of sound engineering skills significantly enriches the content component of the professional training of students of the specialty "Secondary education. Musical art". The methods offered by us provide basic knowledge of musical acoustics and sound engineering, introduce innovations in the field of technical support for artistic events, and form future music teachers the competencies necessary for organizing and holding concerts.

Key words: sound engineering, students of higher education, mixing console, acoustic systems, microphone.

УДК 378.784.792
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/55.1.22>

Бондарчук А.Я.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри пісенно-хорової
практики та постановки голосу
Рівненського державного гуманітарного
університету

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Підготовка здобувачів вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) вимагає підсиленої уваги до сучасних медіатехнологій. Саме це спонукає до введення в навчальний процес нових дисциплін, таких як: «Сценічна культура та основи звукорежисури», «Естрадний вокал», «Івент-менеджмент» та інші. Кожен з цих курсів передбачає оволодіння студентами базовими основами звукорежисури, адже сьогодні без цього не можливе проведення будь-якого сценічного дійства. Сучасний вчитель музичного мистецтва повинен бути не лише високопрофесійним музикантом, який володіє музичним слухом, естетичним смаком, вокальними навичками та навичками гри на інструменті, а й експертом у галузі музичного обладнання (мікшерний пульт, акустичні системи, мікрофон тощо) [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проаналізувавши цілий ряд наукової літератури з даного питання, а саме: Болгарський А. Г. «Сучасні проблеми підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до роботи в загальноосвітній школі» [1]; Василенко Л. М. «Теорія та методика вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на гедоністичних засадах» [2]; Гаврілова Л. Г. «Система формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами мультимедійних технологій» [3]; Дрожжина Н. В. «Функції мікрофону у вокальному виконавстві на естраді» [4]; Рибніков О. «Педагогічні умови формування готовності майбутніх вчителів музики до використання цифрового електронного музичного інструментарю у професійній діяльності. Проблеми підготовки сучасного вчителя» [5]; Ростовський О. Я. «Проблеми і перспективи музично-педагогічної освіти в Україні» [6], ми погоджуємося з думкою дослідників, що підготовка сучасного вчителя музичного мистецтва має відбуватися з урахуванням останніх досягнень у розвитку музично-комп'ютерних технологій, що включає в себе і звукорежисуру. Науковці сходяться в тому, що окрема увага повинна зосереджуватися на розширенні палітри музично-педагогічної діяльності вчителів музичного мистецтва.

Також нами були проаналізовані науково-методичні праці у сфері естрадного вокального навчання (В. Антонюк, Б. Гнидь, Н. Гребенюк, Л. Дмитрієв, А. Саркісян, Ю. Юцевич) та дослідження механізмів звукорежисерської підготовки майбутнього фахівця (Л. Василенко, Л. Гавриленко, І. Гринчук, Т. Жигінас, О. Маруфенко, О. Прядко, А. Ткачук та ін.).

Дослідження феномену звукорежисерської підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва та пошук шляхів її розвитку були проведені багатьма вченими та педагогами, зокрема: А. Артемовою,

Д. Аршаповою, І. Ганич, М. Гарсія, О. Гашенко, Джо Естіл, В. Ємельяновим, О. Монд, В. Морозовим, Сетем Ріггсом, І. Цукановою та іншими.

Аналіз наукової літератури дозволяє констатувати наявність суперечностей між потребою у звукорежисерській підготовці майбутніх вчителів музичного мистецтва і недостатньою обґрунтованістю теоретико-методологічних основ зазначеної проблеми.

Мета дослідження – проаналізувати та узагальнити методи розвитку звукорежисерських навичок майбутніх вчителів музичного мистецтва.

Об'єкт дослідження. Процес розвитку звукорежисерських навичок майбутніх вчителів музичного мистецтва.

Предмет дослідження. Методи розвитку звукорежисерських навичок.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити більш конкретні завдання, а саме:

- проаналізувати стан дослідженості проблеми в науковій літературі;
- вивчити питання специфіки функціонування методів розвитку звукорежисерських навичок у світовій практиці;
- визначити особливості та розкрити основні методи розвитку звукорежисерських навичок майбутніх вчителів музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Вивчення здобувачами вищої освіти таких навчальних дисциплін як «Сценічна культура та основи звукорежисури», «Естрадний вокал», «Івент-менеджмент», «Естрадний вокальний ансамбль» не може відбуватися без оволодіння ними базовими знаннями основ звукорежисури: вміння розрізняти якість музичного звуку, акустичні характеристики співацького голосу та за допомогою музичного обладнання підсилити звучання не зіпсувавши його. Відповідно, цей процес передбачає як вільне володіння студентами теоретичними знаннями, так і практичними вміннями користуватися мікшерним пультом, акустичними системами, мікрофоном [6].

Звукорежисерські навички – це комплекс автоматизованих творчих (музичний смак, відмінний слух) та технічних (акустика, звукове технічне обладнання) дій спрямованих на забезпечення якісного звукового оформлення музичного дійства [4].

Звукорежисеру необхідно володіти комплексом теоретичних знань та творчих навичок, адже створення унікального звукового середовища – це надзвичайно складний художній процес.

У системі навчально-виховної діяльності майбутніх вчителів музичного мистецтва важливе значення мають ті аспекти підготовки, які максимально наближують студентів до умов реальної практичної діяльності. Сучасний вчитель музичного мистецтва, музичний керівник, керівник

колективу тощо не повинен залежати від звуко-режисера, а сам володіти навичками та вміннями роботи із звуковою технікою (підсилювачі, мікшерські пульти, акустичні системи, мікрофони) [3].

Знайомство здобувачів вищої освіти з основами звукорежисури починається з розуміння поняття звуку та його властивостей. Проаналізувавши ряд науково-технічної літератури, було з'ясовано, що звук – це хвиля. Кількість коливань повітря на секунду називається частотою звуку, а амплітудою звукової хвилі є половина різниці між найвищим і найнижчим значенням щільності [5].

Для майбутньої роботи над звуком під час мистецьких заходів здобувачам вищої освіти повинна надаватися можливість знайомства з різними його властивостями: звуковисотністю (яка залежить від частоти коливань); тембром (що залежить від форми звукової хвилі); гучністю (яка залежить від амплітуди звукової хвилі); тривалістю звуку тощо.

Варто зазначити, що при роботі зі звуком основна увага повинна концентруватися на вмінні працювати над якістю звучання голосу та музичних інструментів, які мають визначену висоту, а також з електронними звуками чи звуками ударних інструментів, які мають невизначену висоту. Адже, якісний звук – це, перш за все, максимальне відображення реального звучання інструментів, співочих голосів без сторонніх шумів.

Не менш важливим у процесі формування звукорежисерських навичок майбутнього вчителя музичного мистецтва є вміння враховувати гучність звуку та динаміку. Варто зауважити, що потрібно зважати на акустику приміщення, виконавську інтерпретацію музичного твору, голос тощо. Оптимальний вибір гучності, контрастність відтворених динамічних відтінків впливає на цілісне сприйняття слухачами мистецького заходу [2].

Більш детально зупинемося на технічних засобах роботи звукорежисера, а саме: акустика, захист від акустичних шумів, моделювання акустики. А для цього нам потрібно познайомитися з мікшерним пультом, акустичними системами, мікрофоном.

Найважливішим етапом є техніка безпеки. Потрібно пам'ятати, що апаратура під'єднана до мережі, яка має 220V. Під мікшерний пульт варто підкласти резиновий килимок, акустичні системи повинні стояти на відповідних стійках.

Розглянемо більш уважно мікшерний пульт, так як від цього апарату залежить якість та ефективність звукопідсилення. Це пристрій, який призначений для мікшування звуку. Також у його функції входить обробка та спрямування звукових сигналів. Канали пульта можуть бути монофонічними та стереофонічними. Такі пульти використовують під час проведення концертів та студійних записів. Мікшерні пульти бувають аналоговити та

цифровими. Ми ж свою увагу зосередимо на аналоговій будові звукорежисерського пульта.

Зовнішній вигляд мікшерних пульта може бути абсолютно різним, проте розуміння принципу його дії, дозволяє швидко орієнтуватися в конфігурації. Базова функція будь-якого звукорежисерського пульта – мікшування і регулювання рівня декількох сигналів. Це відбувається за допомогою багатьох регуляторів, кнопок, входів, виходів тощо. Проте, ми спробуємо виокремити найбільш важливі:

- 1) кількість мікрофонних входів;
- 2) кількість інструментальних входів та стерео-пар;
- 3) наявність блоку звукових ефектів.

Уся поверхня мікшерного пульта поділена на зони з умовними вертикальними та горизонтальними лініями, що позначають канал та його номер. Горизонталі – еквайзер, панорама, ефект (позначаються англійськими літерами). Принципи з'єднань однакові абсолютно для усієї техніки: «Out» – це значить «з», тобто сигнал, що виходить назовні (на підсилювач, на акустичні системи та ін.). «In» – означає «в», тобто сигнал, що надходить (на мікшерський пульт).

Якщо говорити про акустичні системи (колонки), перевагу варто надати таким, які не потребують внутрішнього підсилювача. Такі колонки називаються активними.

Мікшерний пульт та колонки потребують комутації. Для цього потрібні кабелі, які з'єднують пульт з колонками та пульт з мікрофоном, а також мережеві кабелі.

Знайомлячи здобувачів вищої освіти з мікрофонами, варто наголосити на тому, що вони бувають конденсаторні (із зовнішнім джерелом напруги), електретні, динамічні та радіомікрофони.

Принципи підбору та підключення звукопідсилюючого апарату починаються з комутації. Мережевий шнур подається до розетки, яка має 220 V та з'єднується двома кабелями з акустичними системами (колонками). Ще один кабель подається на мікрофон, а інший на джерело подачі мінусовки або інструменту, який буде акомпанувати. Далі робота проводиться зі звуком (баланс, реверберація, частотність, фідбек тощо).

Найбільш цінним у розвитку звукорежисерських навичок майбутніх вчителів музичного мистецтва є можливість підготовки та озвучення «живого» концертного дійства, що передбачає підбір музичного матеріалу, вибір якісної фонограми «мінус» чи інструментального акомпанементу, підготовка учасників концерту в класі (визначення сильних та слабких сторін виконання твору), формування навичок роботи на сцені (поставка, міміка, жести), розстановка мікрофонів та звукопідсилювальної апаратури на сцені, робота з мікрофоном.

Для забезпечення розвитку звукорежисерських навичок майбутніх вчителів музичного мистецтва

нами було організовано міні концерт, де кожен студент зміг спробувати себе в ролі звукорежисера.

Робота організувалася у декілька етапів: підготовчий (підбір репертуару, обговорення форми проведення та технічних засобів); основний (робота над обраним репертуаром, відпрацювання вмінь співу в мікрофон, робота зі звукопідсилюючою апаратурою); концерт.

На підготовчому етапі використовували пояснювально-ілюстративний метод. Підбір репертуару відбувався за допомогою перегляду концертів, а також ілюстрації викладачем. Пояснювали, яка цінність того чи іншого твору, який його педагогічний потенціал.

Сформувавши репертуар перейшли до репродуктивного методу, який забезпечив нам розвиток вмінь відтворювати певні вокальні прийоми безпосередньо в мікрофон. Аналізували певні моменти подачі звуку, його атаки та звуковедення.

Під час використання методу вільних асоціацій намагалися спонукати здобувачів вищої освіти до інтуїтивного сприйняття звучання та до дискусії на цю тему.

Відео метод допоміг формувати відчуття смаку. Відеоматеріалами слугували виступи співаків з «живих» концертів. Студентів залучали до обговорення та аналізу звукорежисерської сторони, манери поведінки на сцені.

Метод майстер-класу передбачав навчання та конкретне заняття із вдосконалення практичної майстерності, що проводилося фахівцем у сфері звукорежисури. Майстер-клас – це одна з форм ефективного навчання, адже інформація надходить від авторитетної особи, яка не лише розповідає, а й показує наочно, як застосовувати на практиці ті чи інші прийоми, а процес навчання є активним та проводиться, зазвичай, у невимушеній обстановці.

Завдання майстер-класу полягало в передачі досвіду шляхом прямого і коментованого показу, послідовності дій, методів, прийомів і форм звукорежисерської діяльності, а також, спільне відпрацювання методичних підходів і прийомів; рефлексія власної професійної майстерності учасниками майстер-класу, надання допомоги слухачам у визначенні завдань саморозвитку і формуванні індивідуальної програми самоосвіти та самовдосконалення.

Використання в навчальному процесі запропонованих нами методів було спрямоване на стимулювання навчальної та розумової активності

здобувачів вищої освіти, спонукання їх до цілеспрямованого й свідомого виконання тих дій, які необхідні для формування звукорежисерських навичок в цілому.

Висновки. Отже, формування звукорежисерських навичок значно збагачує змістовий компонент професійної підготовки студентів спеціальності «Середня освіта. Музичне мистецтво». Запропоновані нами методи дають базові знання з музичної акустики та звукорежисури, знайомлять із новаціями в галузі технічного забезпечення мистецьких заходів, формують в майбутніх учителів музичного мистецтва компетентності, необхідні для організації та проведення концертів.

Проведене дослідження не вичерпує всіх питань, що стосуються проблеми музично-естетичного смаку підлітків. Потребує спеціальних досліджень проблема розробки новітніх технологій естрадно-співацької діяльності підлітків, визначення педагогічної доцільності естрадно-виконавського репертуару у роботі з учнями.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Болгарський А. Г. Сучасні проблеми підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до роботи в загально-освітній школі. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14 : Теорія і методика мистецької освіти*. 2015. № 18. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_014_2015_18_21 (дата звернення: 10.11.2022)
2. Василенко Л. М. Теорія та методика вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на гедоністичних засадах : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Київ, 2014. 455 с.
3. Гаврілова Л. Г. Система формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами мультимедійних технологій : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Київ, 2015. 656 с.
4. Дрожжина Н. В. Функції мікрофону у вокальному виконавстві на естраді. *Харківського державного університету ім. І. П. Котляревського*. 2005. Вип. 15. С. 77–86.
5. Рибніков О. Педагогічні умови формування готовності майбутніх вчителів музики до використання цифрового електронного музичного інструментарію у професійній діяльності. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини*. 2012. № 6 (Ч. 2). С. 168–175.
6. Ростовський О. Я. Проблеми і перспективи музично-педагогічної освіти в Україні. *Збірник наукових праць Сумського державного педагогічного університету ім. А.С. Макаренка*. 2001. Вип. 2. С. 83–89.